
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ У ПІДТРИМЦІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Олена Полякова

Національна наукова медична бібліотека України

Алла Панфілова

Національна наукова медична бібліотека України

Анотація: у статті представлено напрями діяльності відділу науково-інформаційної роботи ННМБУ, які пов'язані із визначенням академічної доброчесності: підтвердження бібліографічних даних публікацій, перевірка на плагіат, встановлення авторитетності видання.

Ключові слова: академічна доброчесність, встановлення авторитетності видання, перевірка на плагіат, підтвердження бібліографічних даних.

Справжній науковець дбає не тільки про створення оригінального якісного продукту інтелектуальної власності, а й одночасно враховує при цьому важливість поняття «академічна доброчесність».

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. [Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII].

Зазначимо, що в сучасному науковому просторі дотримання академічної доброчесності входить у всі галузі, в т.ч. і бібліотечну. Одними із основних напрямів діяльності відділу науково-інформаційної роботи, пов'язаних зі сприянням у дотриманні академічної доброчесності є:

- підтвердження бібліографічних даних опублікованих статей та інших видів документів;
- перевірки на плагіат та визначення наявності текстових запозичень;

-
- встановлення авторитетності видання як вітчизняного так і зарубіжного;
 - підбір вітчизняних журналів для публікацій, які рецензуються в Web of Science і Scopus;
 - посвідчення доступності публікацій для всієї наукової спільноти.

Уже декілька років поспіль Міністерство охорони здоров'я України спільно з Бібліотекою співпрацює в рамках визначення академічної доброчесності. Не став виключенням і нинішній рік. Отже, згідно наказу МОЗ України № 428 від 10.03.2021 р. «Про оголошення конкурсного відбору проектів наукових досліджень і розробок, виконання яких розпочнеться у 2022 р.» бібліотекарі здійснювали перевірку наданої інформації на дотримання вимог академічної чесності, а саме:

- керівник роботи є автором / співавтором вказаних статей;
- автори/виконавці роботи є авторами / співавторами вказаних статей;
- вказані публікації є статтями, а не тезами;
- стаття дійсно опублікована;
- квартиль журналу відповідає зазначеному або указати якщо не вказаний.

За відведений незначний проміжок часу було перевірено 1 030 статей 672 авторів, які були подані у 153 темах до МОЗ України на конкурс проектів наукових досліджень. Маючи в Бібліотеці доступ до зарубіжних реферативних баз даних Web of Science і Scopus, працівники проводили перевірку наявності статей в одній із цих баз, звіряли всіх зазначених авторів, назву, вихідні дані, а також вносили правки іншим кольором. Одночасно, для визначення квартиля журналу використовували бази Scimago Journal & Country Rank (для журналів, які цитуються у Scopus) і Journal Citation Reports – JCR (для журналів, що цитуються у Web of Science).

Серед низки невідповідностей, які показують недотримання академічної культури медичними працівниками при відображенні своєї наукової діяльності, варто відзначити наступні: відсутність публікацій в базах Web of Science і Scopus; вказані публікації є тезами або книжковими виданнями, а не статтями; зазначений квартиль не відповідає дійсності, видання не індексується зазначеного року або загалом; відсутні прізвища співавторів; неповні вихідні дані (неточна назва публікації, відсутні або вказані невірно том, номер, рік, сторінки).

На перший погляд – це суто механічна робота, якби не траплялися деякі особливості поданих даних до загального списку. До прикладу, частина авторів подавали назви статей і весь бібліографічний опис українською мовою, не дивлячись на те, що пошук в Web of Science і Scopus проводиться тільки англійською. При цьому посилання не завжди вказувало шлях до документів у веб-просторі. Проведення додаткового пошуку потребували статті, в назві яких вміщено хімічні формули або складові із активних субстанцій лікарського препарату.

Лева частка розбіжностей припадає на невідповідність зазначеного квартиля журналу реальності. Так, публікації в українському журналі «Світ медицини та біології» були зазначені з квартилем Q4, в той час коли цей журнал індексується в Web of Science тільки з 2020 р. і квартиль може з'явитися тільки в кінці 2021 р. Хочемо зауважити, що на сьогодні це один із найперспективніших українських журналів, який публікує статті тільки англійською мовою, українською – тільки реферат. Журнал «Світ медицини та біології» обрали 46 медиків для оприлюднення своїх наукових здобутків. Загалом у 2021 р. реферуються в Web of Science 25 українських журналів, з медичної тематики: Biopolymers and Cell; Issues of chemistry and chemical technology; Journal of Food Science and Technology; Klinicheskaia Khirurgiia; Oftalmologicheskii Zhurnal, Problemi Endokrinnoi Patologii; Problems of Cryobiology and Cryomedicine; World of Medicine and Biology. Крім того, на сьогоднішній день до бази Scimago (Scopus) входять 24 українські журнали, із яких 9 журналів медичного спрямування з квартилем Q3 і Q4 у 2020 р., а саме: Biopolymers and Cell; Cell and Organ Transplantation; Eastern-European Journal of Enterprise Technologies; Experimental Oncology; Fiziologichnyi Zhurnal; Mikrobiologichnyi Zhurnal; Problemi Endokrinnoi Patologii; Problems of Cryobiology and Cryomedicine; Ukrainian Biochemical Journal.

Згідно з нашими дослідженнями українські медики друкуються у найпрестижніших мультидисциплінарних журналах світу: Nature (1 стаття), Science (4 статті) та медичних – Lancet (3 статті), New England Journal of Medicine (3 статті), 72 статті науковці-медики опублікували в польському журналі Wiadomości Lekarskie. Загалом медики обрали близько 300 назв авторитетних видань з квартилем від Q1 до Q4 для оприлюднення своїх наукових здобутків та клінічних випробувань, які друкуються в понад 50 країнах світу. Серед обраних медиками журналів є 13 українських з квартилем Q3 і Q4, які, в свою чергу, теж обирають науковці інших країн. Зауважимо, що ми аналізували тільки список видань, які подали медики до Міністерства охорони здоров'я України для включення їхніх тем до державного фінансування в 2022 році.

Незважаючи на надіслані результати перевірки на зазначену е-пошту департаменту МОЗ України, бібліотечних працівників, виконавців цього завдання, було запрошено на засідання Комісії, де заслуховувалися керівники всіх проектів. Комісія із восьми висококваліфікованих науковців-медиків різних регіонів України вислуховувала керівників проектів, які представляли в обов'язковій презентації: основний напрям досліджень, клінічних випробувань; учасників, задіяних у виконанні теми; етапи виконання теми з переліком витратних статей; загальна сума державного фінансування; список статей, які опубліковані за даною тематикою. Члени комісії авторитетно вказували керівникам на недоліки і як правильно виправити їх для включення теми до списку державного фінансування. Загалом враження бібліотекарів від

проведення засідання – відкритість, доступність, взаємоповага, підтримка, неупередженість при прийнятті рішення. Основна мета приходу бібліотекарів на засідання Комісії МОЗ України – почути про важливість виконаної ними роботи. Основними і однозначними вимогами членів Комісії до усіх керівників проектів: реальність виконання теми в зазначені терміни; задіяння молодих спеціалістів, студентів; уміння свої здобутки, напрацювання висвітлити в наукових виданнях, які читають у всьому світі. Підбиваючи підсумок роботи, в.о. генерального директора Директорату медичних кадрів, освіти і науки МОЗ України Орабіна Т.М. зазначила, що всі члени Комісії довіряють результатам перевірки, тому що ця важлива місія покладена на ННМБУ і при цьому саме вона несе відповідальність за проведену роботу. Публікаціям в журналах, які цитуються в Web of Science і Scopus, приділялася не просто велика увага, а визначальним ставало рішення Комісії про затвердження теми наукових досліджень і розробок, виконання яких розпочнеться у 2022 році.

Слід відмітити ще один із напрямів діяльності відділу науково-інформаційної роботи у встановленні академічної доброчесності – перевірка на плагіат та визначення наявності текстових запозичень рукописних наукових робіт за допомогою офіційної системи перевірки на плагіат Unicheck. Також новий напрям роботи відділу по сприянню у визначенні академічної чесності – підтвердження бібліографічних даних опублікованих статей в зарубіжних виданнях з метою відображення цих даних в бібліографічних довідках для проходження атестації лікарям-спеціалістам.

Сприяючи медикам-науковцям у впровадженні сучасних критеріїв, які направлені на утвердження академічної культури, бібліотекарі відділу таким чином вносять свій вклад у загальний розвиток науки в Україні.

THE NATIONAL SCIENTIFIC MEDICAL LIBRARY OF UKRAINE IN SUPPORT OF ACADEMIC INTEGRITY

Olena Polyakova

Alla Panfilova

National Scientific Medical Library of Ukraine

Abstract: *The article presents activities of the department of scientific and information work of the NSMLU, which are related to the definition of academic integrity: establishing authority of publication, plagiarism check, confirmation of bibliographic data.*

Key words: *academic integrity, establishing authority of publication, plagiarism check, confirmation of bibliographic data.*